

Od fascinace individuálním násilím k řešení násilí systémového

Barbora Bírová

Kutálková, Petra, Jiří Frýbert, Jana Poláková et al. 2016. *Jde to i jinak! Analýza vztahů sexuální práce, zákonů a policie*. Brno: Rozkoš bez rizika z. s.; Plzeň: Spolek Ulice Plzeň. 179 s. ISBN 9788027005352.

Publikace z roku 2016 shrnuje výsledky spolupráce organizací Rozkoš bez rizika a Spolku Ulice Plzeň. Kolektiv autorek a autorů představuje výsledky výzkumu, které mohou být vhodnou pomůckou při advokační práci. Kolektiv spolu s výzkumnými zjištěními přináší i konkrétní řešení ve formě návrhů legislativních opatření, která by upravovala podmínky práce žen poskytujících sexuální služby na jedné straně a jednání příslušníků a příslušnic policie na straně druhé. Publikace obsahuje aplikovatelné zkušenosti ze zahraničí, případové studie i „onepager“, které mohou sloužit jako návod pro policii, jak jednat při interakci s ženami poskytujícími sexuální služby.

Ústředním tématem, kterým se jednotlivé kapitoly zabývají, je násilí. Organizace Rozkoš bez rizika už v minulosti analyzovala přímé násilí prováděné tváří v tvář a soustředila se zejména na individuální zkušenosti. Fascinace subjektivním násilím je ve společnosti poměrně častá, zřejmě pro jeho největší viditelnost. Abychom se však přiblížili poznání toho, proč se násilí děje, je potřebné soustředit se na komplexní interakci mezi subjektivním (individuálním), objektivním (systémovým) a symbolickým násilím (Žižek 2008). O to víc mě potěšil posun výzkumného zaměření a soustředění se na analýzu vztahů sexuální práce, zákonů a policie ve snaze představit si, jak funguje mechanismus strukturálního násilí.

Všemi těmito oblastmi, důležitými pro řešení problematiky, je potřeba se koordinovaně zabývat na úrovni státních politik, ale i na úrovni obcí, sociálních služeb, vzdělávacích institucí, akademických a výzkumných pracovišť i neziskového sektoru. Kromě institucionalizovaných forem spolupráce je však důležité do řešení zapojit i ty, jichž se tato problematika bezprostředně týká – ženy pracující v sexbyznysu. Právě ony jsou totiž nejlepšími expertkami v poznání každodennosti a potřeb života bez domova.

Devízou autorského kolektivu je právě spolupráce koedukované skupiny žen ze sexbyznysu s výzkumnice a výzkumníky, pracovnicemi a pracovníky na úrovni samospráv i neziskového sektoru, včetně spolupracujících expertů z Norska. Hlavní perspektivou, se kterou autorský kolektiv pracuje a od níž se odvíjí i struktura knihy, je hledisko žen, které sexuální služby poskytují.

První část knihy se soustředí na vliv legislativy na pracovní i osobní život žen, které poskytují sexuální služby. Název „Zákony, které nechrání, ale ohrožují“ shrnuje jádro první části knihy. Představuje dopady systémových opatření v podobě zákonů a vyhlášek obcí, které přímo či nepřímo regulují formy poskytování služeb sexuálních pracovnic. Autorský tým spíše mimoděk a v rovině praxe upozorňuje na paradox, který provází mechanismus distribuce systémového násilí. V tomto případě jsou za neviditelné považovány služby poskytované v sexbyznysu, a tudíž dle zákona není potřeba soustředit se na bezpečnost nebo pouhou potřebnost služby a její standardy.

Absence definice prostituce se promítá negativně do politik prevence kriminality i do dalšího nastavení právního zabezpečení či bezpečnosti a ochrany při práci. Motivace legislativního rámce je jasná: ochraňovat mravnost a veřejný pořádek, ne chránit ohrožené. Takový zákon zapomíná na to, že cesta do sexbyznysu je mnohdy důsledkem nedobrovolného rozhodnutí. Sexuální služby navíc představují určitou formu obchodu, praktiku, jejímž prostřednictvím je možné dostat se k základním potřebám pro přežití. Do sexbyznysu vede rovněž sexuální násilí, které je významným rizikovým faktorem vzniku závazku, ale jak uvádí například Williams (1998) i častou vstupenkou do bezdomovectví žen.

Poskytování sexuálních služeb jako prostředek, na kterém jsou ženy existenčně závislé, je jedním z faktorů, jež vedou k ohrožení bezdomovectvím, nebo přímo do některé z forem bezdomovectví (FEANTSA 2017). Další faktory, které interagují s ekonomickou nouzí jsou chudoba, rozpad rodinných a partnerských vztahů, diskriminace na pracovním trhu na základě genderu a věku, zadluženost a různé formy násilí (viz např. Doherty 2001; 2003).

Druhá část publikace se věnuje podobám objektivního násilí, které v praxi dostává viditelnou tvář prostřednictvím přímého jednání strážníků. Zabývá se distribucí moci a procesy, které produkují sociální vyloučení. Přináší empirické zkušenosti pracovníka Spolku Ulice Plzeň popisujícího naplňování represivních opatření vydaných městem v interakcích mezi poskytovatelkami sexuálních služeb a policií. Celá stať se snaží ukázat, že represe prostituci nevyřeší, sexuální služby budou poskytovány nadále v jiných prostorách a budou tak představovat zvýšené riziko pro ženy, které se službami živí.

Stanovisko knihy je jasné: pokud hledáme řešení násilného chování ve vztahu k pracovnicím v sexbyznysu, musíme se zaměřit na změny prostoru, který vznik násilí umožňuje, a to v materiálním i symbolickém smyslu. Cesty k bezpečné práci

v sexbyznysu vedou přes změnu fyzického, sociálního ekonomického a politického prostředí.

BIBLIOGRAFIE

- Doherty, Joe. 2001. „Gendering homelessness.“ In *Women and Homelessness in Europe: Pathways, Services and Experiences*, eds. Bill Edgar a Joe Doherty. Bristol: The Policy Press.
- _____. 2003. *Review of Research on Homelessness in Europe*. Brussels: FEANTSA.
- FEANTSA. 2017. ETHOS – European Typology on Homelessness and Housing Exclusion. Staženo z <http://www.feantsa.org/en/toolkit/2005/04/01/ethos-typology-on-homelessness-and-housing-exclusion>.
- Williams, Jean Calterone. 1998. „Domestic Violence and Poverty: The Narratives of Homeless Women.“ *Frontiers: A Journal of Women Studies* 19 (2): 143–165.
- Žižek, Slavoj. 2008. *Violence: Six Sideways Reflections*. New York: Picador.

Barbora Bírová

bbirova8@gmail.com

Fakulta humanitních studií
Univerzita Karlova
<https://fhs.cuni.cz>